

Miljöföretagen blir vinnare enligt FN

Inom en snar framtid är ”miljövänlighet” inte längre en nisch, utan ett baskriterium för all verksamhet. Millennium Ecosystem Assessment (MA), den största studien någonsin av världens ekosystem, visar att miljöförändringarna redan idag är stora nog att bli en självklar del i allas omvärldsanalys.

Analys: Lisen Schultz & Fredrik Moberg

Företag som investerar i miljö och naturvård och höjer sin kompetens inom dessa områden kommer inom en snar framtid att både göra större vinster och vara mer stabila än andra företag. Det hävdar en ny rapport för näringslivet, framtagen av den globala FN-studien Millennium Ecosystem Assessment, MA.

– Rapporten är en ovärderlig resurs för företagsledare som vill förstå de hot och möjligheter som kommer att forma framtidens marknader, säger professor Jane Lubchenco från Oregon State University, en av forskarna bakom rapporten.

Att miljöhänsyn kan vara lönsamt har miljökonstuler hävdad länge. Men hittills har argumenten framförallt handlat om sänkta kostnader för energi och material, och i viss mån förbättrad image gentemot kunderna. Det nya med MA-rapporten är att den visar att kunskap om trender i ekosystemens hälsa kan vara minst lika viktiga i företagets omvärldsanalys som att förstå trender i mode och konsumtionsmönster. Orsaken är att ekosystemen levererar en lång rad gratis tjänster (se faktaruta Naturens gratis tjänster i fokus) till både företag, organisationer och individer som är nödvändiga för deras fortlevnad. Längre har dessa så kallade ekosystemtjänster kunnat tas för givna, men nu minskar tillgången på flera av dem i rask takt enligt den nya FN-studien. Cirka 60 procent av de ekosystemtjänster man undersökt håller på att förstöras eller utnyttjas på ett ohållbart sätt. Det gäller till exempel havets förmåga att producera fisk, luft- och vattenrening, pollinering av grödor och ekosystemens förmåga att lindra effekten av naturkatastrofer. När naturen inte längre levererar de tjänster vi förväntar oss blir även förutsättningarna för företagande drastiskt annorlunda. Hårdare miljölagstiftning, ändrade konsumtionsmönster, nya krav från investerare, högre oljepriser och dramatiska förändringar i råvarutillgångar är några av konsekvenserna.

”Näringslivet har chansen att ta ledningen i kampen för en hållbar utveckling.”

Så blir du en vinnare

Fem förberedelser som gör din och ekosystemens framtid ljusare

- 1. Analysera läget:** Identifiera vilka ekosystemtjänster ditt företag använder eller påverkar, "från ax till limpa". Hur ser trenderna ut?
- 2. Miljöanpassa verksamheten:** Öka effektiviteten, minska påverkan, och stärk de ekosystem ni behöver.
- 3. Påverka omvärlden:** Delta aktivt i samhällsdebatten, och bilda partnerskap med andra aktörer för att förbättra ekosystemens hälsa i stort. Rättvis och hållbar användning av ekosystemen ligger i allas intresse.
- 4. Se möjligheterna:** Miljökraven blir hårdare, från konsument, investerare och lagstiftare. Hur kan ditt företag bidra till minskade utsläpp av koldioxid och gödande ämnen som kväve och fosfor, effektivare användning av vatten och energi, bevarande av biologisk mångfald, och hållbart nyttjande av naturresurser?
- 5. Kommunicera:** Var ärlig med företagets miljöpåverkan, så bygger du förtroende och gott rykte hos konsument, investerare och andra aktörer.

”Näringslivet har chansen att ta ledningen i kampen för en hållbar utveckling.”

Development, WBCSD, en av MA-studiens samarbetspartner.

Enligt MA går det att undvika de värsta framtidsscenario, och föda en växande befolkning, samtidigt som ekosystemen bevaras för kommande generationer.

Men det kräver stora insatser, och näringslivet har chansen att ta ledningen i kampen för en hållbar utveckling. Att värna om fungerande ekosystem och nyttja dess resurser varsamt är dessutom ofta en ekonomiskt lönsam affär, i alla fall för samhället som helhet men kanske inte nödvändigtvis för den enskilda markägaren – och det är ett av grundproblemen. Forskarna har till exempel beräknat att virket från skogarna i Medelhavsområdet bara svarar för en fjärdedel av vinsten. Resten kommer från exempelvis turism, rekreation, jakt, vattenrening och att skogen hindrar jorderosion.

Så vad kan ett företag som tar dessa rön på allvar göra för att förbereda sig och bidra till en positiv utveckling? MA-rapporten erbjuder en rad förslag. Det första är att analysera vilka ekosystemtjänster som just din organisation är beroende av. Hur skulle en förändring i till exempel vattentillgång påverka din verksamhet? Och vilka policyåtgärder är att vänta som en konsekvens av försämrad ekosystem? Det andra steget är en analys av vad företaget kan göra för att

förbättra de ekosystem som företaget är beroende av. Rapporten pekar också på en mängd affärsmöjligheter som uppstår när ekosystemen försämrats, såsom nya tekniska lösningar och nya alternativ till traditionella material.

– Millennium Ecosystem Assessment visar att världen inte sitter stilla. Allt förändras hela tiden och vi människor spelar en betydande roll i dessa förändringar på gott och ont. Det behöver företagen få in i sin strategiska planering, säger professor Carl Folke, föreståndare för Centrum för tvärvetenskaplig miljöforskning, CTM, vid Stockholms universitet.

– Det handlar om fundamentet för samhällets utveckling, säger Carl Folke.

Han har varit koordinator för det svenska deltagandet i MA-studien och betonar att miljö inte längre kan ses som en värdefråga. Det är en ödesfråga. – Det handlar om hela fundamentet för samhällets och ekonomins utveckling. Vi är en sammanvävd del av biosfären och beroende av att ekosystemen fungerar. Därför behöver vi sköta ekosystemen för att själva klara av framtidens förändringar och behålla vår förmåga att vidareutvecklas, fortsätter Carl Folke.

Intressanta framtidsscenario

Kanske intressantast i rapporten är de gedigna framtidsscenario som forskarna tagit fram. Att diskutera sin affärsplan i ljuset av dessa kan ge nya infallsvinklar, både vad gäller hur företagets nuvarande strategier skulle fungera i de olika framtiderna, och hur företaget kan

påverka vilken väg världen tar. Även om MA-studien visar upp en ganska dystert bild konstaterar forskarna också att det går att vända den negativa utvecklingen. Företagen är viktiga i det här sammanhanget. De använder sig av naturens varor och tjänster, de är innovativa och anpassningsbara, har resurser, och är ofta snabbare på att ställa om än myndigheterna. Där finns också anställda som vill kunna se sig själva i spegeln på morgnarna och chefer som vill vara med och forma framtiden. Forskare inom naturresurshushållning och miljö har också en nyckelroll och kan bidra med riskbedömningar och andra förutsägelser. Många miljöförändringar som vi upplevt som plötsliga har trots allt kunnat förutses.

Världen är långt ifrån statisk, och vilka företag som klarat att anpassa sig till förändringarna och omvandla dem till miljöomöjligheter kommer att visa sig de närmaste decennierna. ●

Klimat, mångfald,

1 Klimatförändringarna: Klimatforskarna är överens.

Användningen av fossila bränslen som kol, olja och fossilgas höjer koldioxidhalten i atmosfären så att jorden värms upp. Det betyder mer torka, stormar och översvämningar på jorden. Klimatförändringarna har bara börjat, men har redan fått effekter över hela världen. I slutet av århundradet kommer klimatförändringarna att vara den enskilt viktigaste orsaken till att ekosystemtjänster och arter försvinner.

Troligt scenario: Oljepriserna stiger, liksom kostnaderna för koldioxidutsläpp. Dessutom enorma kostnader för att anpassa oss till det förändrade klimatet.

Vinnande strategi: Byt till förnybara energikällor som solceller, biobränslen och vindkraft och effektivisera energianvändningen. Se till att ligga steget före; var bättre än lagar och gör mer än vad konsument kräver, driv på det fossilfria samhället och var med och forma spelreglerna för morgondagens marknader.

FAKTA: Millennium Ecosystem Assessment

■ Global kartläggning av tillståndet i världens ekosystem och deras betydelse för samhälle och ekonomi.

■ Över 1 300 ledande forskare och andra experter från 95 länder har deltagit sedan starten i juni 2001.

■ Beställd av FN:s generalsekreterare år 2000, resultaten publiceras under 2005 och 2006.

■ Mer information finns på www.MAweb.org där man även kan ladda ned hela näringslivsrapporten: "Ecosystems and Human Well-being: Opportunities and Challenges for Business and Industry".

Fabriken, restaurangen och investmentbanken kommer tillhöra framtidens stora frågor.

alla på ett eller annat sätt påverkas av tillståndet i ekosystemen och den förändrade tillgången på ekosystemtjänster. Miljöfrågorna och kampen om krympande vatten-, energi- och livsmedelstillgångar kommer att

Illustration: Ola Rehnberg

gödning och vatten – fyra frågor att ta på allvar

2 Förlusten av biologisk mångfald: Under de senaste århundradena har arter dött ut upp till 1 000 gånger snabbare än normalt. Enligt MA-studien kan den siffran stiga ytterligare tio gånger de närmaste femtio åren. I takt med att arter försvinner tenderar ekosystemen att bli alltmer sårbara. Det märks inte alltid till en början – skogen fortsätter kanske att fungera och levererar de varor och tjänster som den alltid gjort. Men så kommer den där stormen, eller sjukdomen, eller branden, och slår ut den enda art som ensam upprätthöll en grundläggande funktion. Ekosystemet kollapsar, som en aktieportfölj med bara IT-aktier den 8 mars 2000.

3 Övergödningen: Under de senaste fyrtio åren har de globala flödena av näringsämnen kväve fördubblats samtidigt som fosforflödena tredubblats. Det betyder algblooming i Östersjön, övergödda sjöar och döda korallrev. Ekosystem som utvecklats med begränsad tillgång på näring förändras när de översköjs av närsalter och ekosystemtjänster går förlorade. Precis som för utrotning av arter kan förändringen ske plötsligt utan tydlig varning och det gör det svårt för verksamheter som byggs upp kring ett visst flöde av ekosystemtjänster att ställa om. Vad ska dykret vid korallrevet göra när det inte finns några koraller att visa? Klarar fiskerinäringen ett torskfiskestopp?

Troligt scenario: Chansen att hitta mediciner, nya grödor och nya material i naturen minskar, liksom ekosystemens kapacitet att leverera varor och tjänster. Kraven på att bevara mångfalden ökar.

Vinnande strategi: Satsa på strategier som minskar utsläpp av gödande ämnen, till exempel återskaping av kustnära våtmarker som tar upp kväve, jordbruk med slutna kretslopp, miljöteknik och återvinning.

Vattenbristen: I Sverige finns mycket vatten, men på den globala marknaden som vi är en del av är vattenbristen allvarlig. MA-studien uppskattar att 5-20 procent av vattenanvändningen överskrider den långsiktiga tillgången, och efterfrågan på vatten kommer att öka. Alla företag behöver vatten, ofta mer än vad man tror. Ett minneschip för datorer, kopiatorer, mobiltelefoner etcetera väger till exempel bara 2 g, men kräver 32 kg vatten, samt 1,6 kg fossila bränslen och 72 gram kemikalier under sin livscykel.

Troligt scenario: MA-studien spår fortsatt ökade utsläpp och problem med övergödning.

Vinnande strategi: Utveckla och använd vattenbesparande teknik, till exempel återanvändning. Fundera över den långsiktiga tillgången på vatten när du ska placera produktionen.

FAKTA: Naturens gratis tjänster i fokus

MA-studien har undersökt 24 olika sorters tjänster som ekosystemen producerar, bland dessa återfinns till exempel:

■ havets förmåga att producera fisk

■ luft- och vattenrening

■ pollinering av grödor

■ naturlig skadedjursbekämpning (till exempel fåglar som äter skadeseckter)

■ förmåga att lindra effekten av naturkatastrofer (exempelvis korallrev och våtmarker som skyddar kusten vid stora orkanvägor)

■ skogars förmåga att motverka den ökande växthuseffekten genom att binda koldioxid.

Dessa livsnödvändiga tjänster produceras i komplicerade kretslopp av jordens arter och deras livsmiljö. De flesta ekosystemtjänster tar vi för givna. Ofta inser vi inte deras värde förrän de går förlorade och samhället drabbas av oväntade kostnader för att ersätta dem med tekniska lösningar – om det ens går.

Skogen har förmåga att själv motverka växthuseffekten genom att binda koldioxid.

Foto: Sveaskog